

Εβραίοι στην Ελλάδα

Βαφειάδη Κατερίνα

Ξάνθη Μαρία

Πολυζώη Μαρίνα

Χαρακίδα Πατρούλα

Στάικου Σαββίνα

Ιστορία των Ελλήνων Εβραίων

- Οι Έλληνες Εβραίοι έπαιξαν σπουδαίο ρόλο κατά την αρχική περίοδο αναπτύξεως του Χριστιανισμού και συνέβαλαν στους τομείς της εκπαίδευσης και του εμπορίου κατά τη Βυζαντινή και την Οθωμανική αυτοκρατορία. Εντούτοις, η παρουσία τους στην Ελλάδα υπέστη συντριπτικό πλήγμα από την ερήμωση που επέφερε το Ολοκαύτωμα κατά το διάστημα της κατοχής της Ελλάδας από τις δυνάμεις του Άξονα, παρά τις προσπάθειες διαφόρων Ελλήνων να τους προστατεύσουν.

- Οι οργανωμένες εβραϊκές κοινότητες στην Ελλάδα έχουν ιστορία δύο και πλέον χιλιετιών. Η παλαιότερη και πλέον χαρακτηριστική ομάδα που κατοίκησε στη χώρα είναι οι Ρωμανιώτες. Εκτός από τους Ρωμανιώτες, η Ελλάδα υπήρξε το ιστορικό κέντρο μιας άλλης μεγάλης ομάδας Εβραίων, των Σεφαραδιτών, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλονίκη.

Ρωμανιώτες

- Οι Ρωμανιώτες αποτελούν το παλαιότερο τμήμα του εβραϊκού στοιχείου στην Ελλάδα, όπου έχουν ιστορία άνω των δύο χιλιάδων ετών. Η γλώσσα τους ήταν η ρωμανιώτικη διάλεκτος, που αποτελεί διάλεκτο της Ελληνικής, αλλά φαίνεται ότι δεν έχει πλέον επιζώντες ομιλητές. Μεγάλες κοινότητες Ρωμανιωτών υπήρχαν:
 - στα Ιωάννινα,
 - στη Θήβα,
 - τη Χαλκίδα,
 - την Κέρκυρα,
 - την Άρτα,
 - την Κόρινθο,
 - καθώς και στα νησιά Κρήτη, Λέσβο, Χίο, Σάμο και Ρόδο.
- Σχεδόν όλοι οι Ρωμανιώτες των Ιωαννίνων υπήρξαν θύματα του Ολοκαυτώματος. Μερικές δεκάδες επιζώντες έχουν απομείνει σήμερα στα Ιωάννινα.

Το εσωτερικό της συναγωγής Καχάλ Σαλόμ στη Ρόδο

Εβραϊκές κοινότητες στην Κέρκυρα

Οι Εβραίοι της Άρτας

- Η Εβραϊκή Κοινότητα της Άρτας υπήρξε μία από τις παλαιότερες της Ελλάδος. Τις πρώτες πληροφορίες γι' αυτήν τις αντλούμε από το "Οδοιπορικό" του Ισπανού περιηγητή ραββίνου Βενιαμίν μπεν Γιονά, ο οποίος ταξίδεψε στην Ελλάδα το 1173. Την ίδια περίοδο χτίστηκε η πρώτη Συναγωγή, η "Γκρέκα", και λειτούργησε το εβραϊκό νεκροταφείο στη θέση "Πετροβούνι", στο λόφο Περάνθη, σε μια έκταση δέκα στρεμμάτων. Μετά την κατάκτηση της Άρτας από τους Τούρκους, το 1449, οι Εβραίοι έτυχαν θρησκευτικής και οικονομικής ελευθερίας. Λίγο αργότερα (1480-1494) η Εβραϊκή Κοινότητα ενισχύθηκε πληθυσμιακά από την εγκατάσταση εκεί Εβραίων από την Απουλία και την Καλαβρία, καθώς και εξορισθέντων από την Ισπανία σεφαραδιτών Εβραίων (1492). Αυτοί αποτέλεσαν μία χωριστή Κοινότητα, ίδρυσαν τη Συναγωγή "Πουλιέζα", εβραϊκό σχολείο και φιλανθρωπικούς συλλόγους, δημιουργώντας παράλληλα έναν "ευγενή ανταγωνισμό" με τους ντόπιους ρωμανιώτες Εβραίους.

- Η παλιά ρωμανιώτικη Συναγωγή "Γκρέκα", κατεστραμμένη μετά τη Γερμανική Κατοχή.

- Το τέως εβραϊκό Σχολείο της Άρτας (1946).

Οι Εβραίοι των Ιωαννίνων

- Η πρωτεύουσα της Ηπείρου είναι και «πρωτεύουσα» του ρωμανιώτικου Εβραϊσμού, κέντρο δηλαδή του ελληνόφωνου εβραϊκού κόσμου. Η Εβραϊκή Κοινότητα των Ιωαννίνων είναι σήμερα η μόνη ρωμανιώτικη κοινότητα στην Ελλάδα. Στα Γιάννενα ζούσαν στις αρχές του 20ου αιώνα 4.000 Εβραίοι, ενώ το 1940 η εβραϊκή Κοινότητα της πόλης αριθμούσε 2.000 άτομα. Οι Γιαννιώτες Εβραίοι μάλιστα αποτέλεσαν τον πρώτο πυρήνα της εβραϊκής κοινότητας της Αθήνας, της οποίας άλλωστε η παλιά Συναγωγή ονομάζεται «Γιαννιώτικη». Στις 25 Μαρτίου του 1944 οι ναζί συνέλαβαν 1.850 άτομα που τα μετέφεραν στα στρατόπεδα εξόντωσης του Auschwitz και του Birkenau, από όπου επέστρεψαν μόνο 163. Σήμερα η Κοινότητα αποτελείται από 53 άτομα.

Οι Εβραίοι της Πάτρας

- Η πρώτη μαρτυρία περί Εβραίων στην Πάτρα χρονολογείται από την εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, για να τελειώσει τυπικά και άδοξα το 1980, όταν κατεδαφίστηκε η τελευταία συναγωγή. Από τους Αλεξανδρινούς χρόνους καταγράφεται η πρώτη εμφάνιση Εβραίων στην Πάτρα. Φαίνεται ότι οι πρώτοι Εβραίοι ήταν σκλάβοι που πουλήθηκαν από λαούς της Ασίας. Το 1147 καταγράφονταν στην Πάτρα 50 εβραϊκές οικογένειες. Σίγουρο είναι ότι κατοικούσαν στην πόλη από την πρωτοβυζαντινή εποχή. Σήμερα στην Πάτρα υπάρχουν πολύ λίγοι Εβραίοι, οι οποίοι δεν είναι καν οργανωμένοι σε συναγωγές.

- Το Εβραϊκό κοιμητήριο στην Πάτρα

Οι Εβραίοι του Βόλου

- Ιστορικές πηγές αναφέρουν ότι ήδη από τον 10 αιώνα μ.Χ. ζούσαν Εβραίοι στην περιοχή της Μαγνησίας και συγκεκριμένα στον Αλμυρό. Στην αρχαία Δημητριάδα, τον σημερινό δηλαδή Βόλο, αναφέρεται εβραϊκή παρουσία ήδη από τον 20 αιώνα μ.Χ. Στις αρχές της δεκαετίας του 1900 ιδρύθηκαν διάφοροι εβραϊκοί, φιλανθρωπικοί κυρίως, αλλά και αθλητικοί σύλλογοι. Έντονη όμως υπήρξε η δραστηριότητα των Εβραίων του Βόλου στην ανάπτυξη της οικονομίας της περιοχής με τη δημιουργία εμπορικών και βιοτεχνικών καταστημάτων καθώς και εργοστασίων που απασχολούσαν ένα σημαντικό αριθμό εργαζομένων. Το 1920 οι Εβραίοι ξεπερνούσαν τα 2.000 άτομα, όμως ο αριθμός τους άρχισε να μειώνεται σταδιακά με αποτέλεσμα το 1935 να αριθμούν σχεδόν 1.250 άτομα και τις παραμονές του Ελληνοϊταλικού Πολέμου μόλις 882 άτομα. Σήμερα οι Εβραίοι του Βόλου αριθμούν περί τους 120.

- Μνημείο προς τιμήν των Εβραίων Βολιωτών θυμάτων του Ολοκαυτώματος.

Οι Εβραίοι της Μακεδονίας

■ Βέροια

Η εβραϊκή παρουσία στη Βέροια χρονολογείται από τα ρωμαϊκά χρόνια. Την εποχή εκείνη (50 ή 51 και 57 μ.Χ.) επισκέφθηκε την πόλη ο Απόστολος Παύλος και κήρυξε στη συναγωγή της. Αν και δεν διαθέτουμε συγκεκριμένα στοιχεία, είναι πιθανό ότι υπήρχε μία μικρή εβραϊκή κοινότητα στη Βέροια στα ρωμαϊκά και στα βυζαντινά χρόνια. Η κοινότητα αυτή διευρύνθηκε προς το τέλος του 15ου αιώνα με την άφιξη πολυάριθμων Εβραίων από την Ισπανία και την Πορτογαλία.

■ Καστοριά

Η Καστοριά είχε προπολεμικά μια από τις πιο ακμαίες εβραϊκές κοινότητες της Μακεδονίας. Η ίδρυση της πρώτης κοινότητας αναφέρεται τον 6ο αιώνα, ενώ η διάλυσή της ολοκληρώθηκε με την δολοφονία των περισσότερων μελών της στο στρατόπεδο εξόντωσης του Άουσβιτς. Η άλλοτε πολυπληθής εβραϊκή κοινότητα της Καστοριάς, δεν μπόρεσε ποτέ να ανασυσταθεί. Ελάχιστοι από τους παλαιούς Εβραίους κατοίκους της επέστρεψαν, ενώ μεγάλο μέρος της τοπικής κοινωνίας αγνοεί ότι κάποτε σε αυτή την πόλη κατοικούσε μία από τις πιο πολυπληθείς εβραϊκές κοινότητες της Μακεδονίας. Η συναγωγή της συνοικίας της Εβραΐδος γκρεμίστηκε στα μέσα του 20ου αιώνα, ενώ τα μόνα κτίσματα που μαρτυρούν την παρουσία των Εβραίων, είναι οι κατοικίες που διασώθηκαν στις συνοικίες που άλλοτε έμεναν και διατηρούσαν τις επιχειρήσεις τους.

■ Σέρρες

Οι Εβραίοι συναντούν την ιστορία των Σερρών καθώς η πόλη αναπτύσσεται και καθιερώνεται σαν το μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο της ανατολικής Μακεδονίας. Από τα βυζαντινά χρόνια, υπήρχε στις Σέρρες, ελληνόφωνη ρωμανιωτική εβραϊκή κοινότητα. Ακολούθησε περίοδος παρακμής, μέχρι το 1896, οπότε η πόλη συνδέθηκε με τον σιδηρόδρομο, και άρχισε μια νέα περίοδος ακμής και ανάπτυξης, για την πόλη των Σερρών κατά συνέπεια και για την εβραϊκή κοινότητα. Μετά τον Πόλεμο κατοικούσαν στις Σέρρες μόνο 3 Εβραίοι.

- Καβάλα

Το Μνημείο Θυμάτων Ολοκαυτώματος
στο εβραϊκό Νεκροταφείο Καβάλας

ΤΕΛΟΣ

Πηγές:

- greeknewsonline.com
- wikipedia.gr
- kis.gr